

OPINIE JURIDICĂ
EXPEDIATĂ PRIN E-MAIL ȘI PUBLICATĂ PE CRJM.ORG

Opinie juridică la proiectul de lege privind adoptarea Codului cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului

Nr./Data:	13/26 din mai 2026
Destinatari:	Parlamentul Republicii Moldova, Comisia juridică, numiri și imunități: e-mail: cji@parlament.md
Prezentată de:	Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM), persoană de contact: Daniel Goinic, director de program, e-mail: daniel.goinic@crjm.org Octavian Iachimovschi, consilier juridic superior, e-mail: octavian.iachimovschi@crjm.org
Sumar:	<p>CRJM salută inițiativa de codificare a normelor privind organizarea și funcționarea Parlamentului și efortul de consolidare a transparenței și previzibilității procesului legislativ. Totodată, proiectul conține multiple formulări vagi, lacune procedurale și soluții incompatibile cu standardele constituționale și europene privind mandatul parlamentar, transparența decizională și securitatea juridică.</p> <p>Principalele recomandări formulate de CRJM vizează:</p> <ul style="list-style-type: none">• clarificarea domeniului de reglementare al Codului și limitarea autonomiei parlamentare la cadrul constituțional;• excluderea prevederilor care limitează în mod direct libertatea deputaților de a-și exercita mandatul, inclusiv interdicțiile privind modificarea configurației politice a Parlamentului, schimbarea apartenenței la fracțiuni parlamentare sau crearea unor noi fracțiuni parlamentare;• reglementarea mai detaliată a instituției „zilei opoziției” și consolidarea garanțiilor opoziției parlamentare;• instituirea unor mecanisme clare pentru prevenirea blocajelor instituționale în cazul imposibilității alegerii Președintelui Parlamentului;• consolidarea transparenței activității Parlamentului și a comisiilor permanente;• stabilirea unor reguli mai clare și previzibile privind ordinea de zi, termenele procedurale și consultările publice;• consacrarea principiului unității de materie și limitarea amendamentelor fără legătură cu obiectul proiectului;• limitarea posibilității modificării conceptuale a proiectelor de lege fără consultări publice;• sporirea transparenței votului parlamentar și limitarea cazurilor de vot secret;• consolidarea accesului societății civile la procesul legislativ și instituirea unor obligații de informare proactivă;

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

[crjmolдова](https://twitter.com/crjmolдова)

	• clarificarea raporturilor Parlamentului cu autoritățile din domeniul justiției;• reglementarea strictă a procedurii de urgență în procesul legislativ;

Această opinie juridică este prezentată Parlamentului Republicii Moldova, în contextul consultărilor publice asupra proiectului de lege privind adoptarea [Codului cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului Republicii Moldova](#). Potrivit autorilor, proiectul urmărește consolidarea transparenței și previzibilității procesului legislativ, fortificarea procedurilor parlamentare și reglementarea raporturilor Parlamentului cu alte autorități publice. Totodată, proiectul conține multiple formulări vagi, lacune procedurale și soluții incompatibile cu standardele constituționale și europene privind mandatul parlamentar, transparența decizională și securitatea juridică etc.

În aprilie 2024, CRJM a expediat în adresa Parlamentului o [opinie la proiectul de atunci](#) al Codului cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului în vederea îmbunătățirii transparenței și previzibilității procesului legislativ. O bună parte a recomandărilor expuse atunci sunt valabile și în ziua de azi, iar proiectul codului nu conține soluții care să remedieze adecvat carențele depistate.

Astfel, reiterăm, dar și propunem suplimentar următoarele recomandări.

- **Excluderea prevederilor care limitează libertatea mandatului parlamentar**

Proiectul conține prevederi care interzic modificarea configurației politice a Parlamentului și restrâng posibilitatea schimbării apartenenței la fracțiuni parlamentare sau constituirii unor noi fracțiuni parlamentare. Considerăm că asemenea reglementări contravin art. 68 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, care consacră principiul mandatului reprezentativ și nulitatea mandatului imperativ. Standardele dezvoltate de Comisia de la Veneția și jurisprudența Curtea Europeană a Drepturilor Omului confirmă că mandatul parlamentar aparține deputatului și nu partidului politic, iar orice mecanism care permite controlul excesiv al partidului asupra mandatului parlamentar este incompatibil cu standardele europene.

- **Consolidarea transparenței și previzibilității procesului legislativ**

Deși proiectul conține anumite mecanisme orientate spre sporirea transparenței, acesta nu instituie suficiente garanții pentru asigurarea unui proces legislativ previzibil și deschis. Persistă lacune importante privind transparența activității comisiilor permanente, publicarea documentelor aferente procesului legislativ și organizarea consultărilor publice. Considerăm insuficientă simpla publicare pasivă a informațiilor pe pagina web a Parlamentului. Este necesară instituirea unor obligații clare de informare proactivă a societății civile și a publicului interesat, precum și publicarea obligatorie, în format deschis, accesibil și reutilizabil (Word/PDF editabil, nu documente scanate), a sintezelor amendamentelor, avizelor, expertizelor și recomandărilor formulate în cadrul consultărilor publice.

- **Reglementarea mai clară a „zilei opoziției”**

Salutăm introducerea instituției „zilei opoziției”, care poate contribui la consolidarea pluralismului politic și a rolului opoziției parlamentare. Cu toate acestea, proiectul nu reglementează suficient procedura de organizare și desfășurare a acesteia. Lipsesc reguli clare privind stabilirea agendei, drepturile opoziției și mecanismele de prevenire a blocării procedurii. În opinia noastră, această instituție trebuie reglementată mai detaliat pentru a deveni un instrument efectiv de protecție a opoziției parlamentare și de promovare a pluralismului politic.

- **Prevenirea blocajelor instituționale în alegerea Președintelui Parlamentului**

Proiectul omite să reglementeze situația în care Parlamentul nu reușește să aleagă Președintele Parlamentului într-un termen rezonabil de la constituire. Lipsa unor asemenea prevederi poate genera blocaje instituționale și afecta funcționarea legislativului. Considerăm necesară instituirea unei proceduri interimare clare și limitate în timp, care să asigure continuitatea activității Parlamentului până la alegerea Președintelui acestuia.

- **Reglementarea unității de materie și limitarea amendamentelor fără legătură cu proiectul**

Proiectul nu consacră expres principiul unității de materie și nu instituie suficiente garanții împotriva introducerii unor amendamente fără legătură directă cu obiectul principal al proiectului de lege. Această lacună permite promovarea unor modificări legislative eterogene și afectează coerența procesului de legiferare. Totodată, proiectul nu limitează suficient posibilitatea modificării conceptuale a proiectelor între lecturi fără consultarea publicului și fără acordul autorului proiectului.

- **Clarificarea raporturilor Parlamentului cu autoritățile din domeniul justiției**

Proiectul reglementează insuficient și neclar raporturile Parlamentului cu autoritățile din domeniul justiției. Formulările utilizate sunt excesiv de largi și pot genera ingerințe incompatibile cu principiul separației puterilor în stat și independența justiției. În acest sens, considerăm necesară delimitarea expresă a limitelor colaborării instituționale dintre Parlament, Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor, în strictă conformitate cu Constituția și legile speciale.

- **Consolidarea rolului societății civile în procesul legislativ**

Proiectul conține reglementări insuficiente privind implicarea efectivă a societății civile în procesul legislativ. Termenele reduse pentru consultări publice și audieri pot afecta participarea reală și efectivă a organizațiilor societății civile, în special în cazul proiectelor complexe sau sensibile. Considerăm necesară alinierea termenelor și procedurilor la standardele prevăzute de legislația privind transparența în procesul decizional.

- **Finalitatea activității comisiilor de anchetă**

Proiectul permite practic încetarea activității unei comisii de anchetă fără prezentarea unui raport final, ceea ce este incompatibil cu finalitatea și rolul controlului parlamentar. În opinia noastră, orice anchetă parlamentară trebuie să se finalizeze prin întocmirea și prezentarea unui raport Parlamentului, indiferent dacă au fost sau nu identificate încălcări, deficiențe sau alte circumstanțe care au justificat instituirea anchetei. Publicarea raportului reprezintă o garanție esențială a transparenței și responsabilității parlamentare.

- **Reglementarea strictă a procedurii de urgență în procesul legislativ**

Proiectul trebuie completat cu prevederi clare privind condițiile, limitele și garanțiile aplicabile examinării proiectelor de acte normative în procedură urgentă. Solicitarea examinării în regim de urgență trebuie să fie motivată în scris, publicată pe pagina web a Parlamentului și supusă aprobării plenului. Procedura urgentă nu trebuie să ducă la eliminarea consultărilor publice, a avizelor obligatorii sau a expertizelor necesare, ci doar la comprimarea rezonabilă și justificată a unor termene. În cazul proiectelor care afectează drepturile omului, sistemul judiciar, legislația electorală, autoritățile independente, bugetul public sau angajamentele de integrare europeană, aplicarea procedurii de urgență trebuie permisă doar în cazuri excepționale.

Lista modificărilor punctuale sunt prezentate în tabelul care urmează.

Vă rugăm să nu ezitați să ne contactați pentru orice clarificări suplimentare.

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Ilie Chirtoacă', written in a cursive style.

Cu deosebit respect,

Ilie Chirtoacă, Președinte CRJM

Nr.	Textul proiectului de lege în versiunea actuală publicat de MJ	Modificări propuse de CRJM (<i>formulările în legătură cu care se propune eliminarea au fost tăiate cu o linie, iar textul care se propune a fi adăugat este subliniat</i>)	Comentarii
	<p>Articolul 1. Domeniul de reglementare</p> <p>Codul cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului reglementează modul de constituire, organizare și funcționare a Parlamentului Republicii Moldova, raporturile juridice dintre Parlament și alte autorități, precum și statutul Secretariatului Parlamentului.</p>	<p>Codul cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului reglementează modul de constituire, organizare și funcționare a Parlamentului Republicii Moldova, <u>procedura de elaborare, examinare și adoptare a actelor normative, activitatea organelor de lucru ale Parlamentului, statutul și exercitarea mandatului deputatului, statutul Secretariatului Parlamentului, precum și raporturile juridice dintre Parlament și alte autorități publice, în limitele competențelor prevăzute de Constituție și de legile speciale care reglementează activitatea acestor autorități</u>.</p>	<p>Completarea art. 1 cu sintagma „<i>procedura de elaborare, examinare și adoptare a actelor normative</i>” este necesară pentru a asigura coerența între obiectul declarat al Codului și conținutul său normativ.</p> <p>Codul reglementează în mod expres aceste aspecte (program legislativ, ordinea de zi, examinarea și adoptarea proiectelor de acte normative etc). Această omisiune creează o neconcordanță între domeniul de reglementare și conținutul Codului, dar și contravine regulilor de tehnică legislativă, potrivit cărora obiectul reglementării trebuie formulat complet și exact. La fel completarea propusă este necesară pentru a delimita clar domeniul de reglementare al Codului și pentru a evita interpretarea extensivă a competențelor Parlamentului în raport cu alte autorități publice. În forma actuală, formularea privind „raporturile juridice dintre Parlament și alte autorități” este generală și poate crea impresia că prezentul Cod poate reglementa inclusiv organizarea sau competențele altor autorități constituționale ori autonome. Or, potrivit principiului separației puterilor în stat și al legalității, competențele, organizarea și raporturile instituționale ale altor autorități publice sunt reglementate prin Constituție și prin legi speciale. Prin urmare, completarea: „în limitele competențelor prevăzute de Constituție și de legile speciale care reglementează activitatea acestor autorități” este necesară pentru asigurarea clarității și</p>

			previzibilității normei; delimitarea obiectului de reglementare al Codului; și evitarea eventualelor conflicte de competență sau interpretări excesive privind rolul Parlamentului în raport cu alte autorități publice.
	<p>Articolul 3. Cadrul juridic</p> <p>.. (2) Orice subiect ce ține de activitatea Parlamentului și nu este reglementat de prezentul cod sau de alte acte normative se soluționează de către Parlament.</p>	<p>.. (2) Orice subiect ce ține de activitatea Parlamentului și nu este reglementat de prezentul cod sau de alte acte normative se soluționează de către Parlament, <u>în conformitate cu Constituția Republicii Moldova, cu principiile statului de drept și fără a aduce atingere competențelor altor autorități publice prevăzute de Constituție și de lege</u></p>	<p>Formularea actuală a alin. (2), potrivit căreia „orice subiect ce ține de activitatea Parlamentului [...] se soluționează de către Parlament”, este excesiv de largă și poate legitima instituirea unor reguli ad-hoc sau practici conjuncturale, stabilite de majoritatea parlamentară în lipsa unui cadru normativ clar și previzibil.</p> <p>În această formulare, norma riscă să permită substituirea reglementării prin lege organică cu hotărâri, practici sau aranjamente procedurale ocazionale, ceea ce afectează principiile securității juridice și previzibilității normei. În același sens, formularea actuală nu delimitează suficient raportul dintre autonomia parlamentară și competențele altor autorități publice, ceea ce poate genera interpretări excesive privind posibilitatea Parlamentului de a interveni în domenii reglementate deja prin Constituție sau prin legi speciale.</p> <p>Prin urmare, se recomandă reformularea alineatului într-o manieră restrictivă, care să reafirme expres supremația Constituției; limiteze exercitarea autonomiei parlamentare la cadrul constituțional și legal existent și prevină apariția unor practici procedurale arbitrare sau neuniforme.</p>
	<p>Articolul 8. Protejarea drepturilor și libertăților omului</p> <p>... (2) Parlamentul asigură respectarea principiului stabilității raporturilor juridice, care constituie o posibilitate</p>	<p>(2) Parlamentul asigură respectarea principiului <u>securității juridice</u>, care constituie o posibilitate recunoscută oricărei persoane de a evolua într-un mediu juridic sigur, evitându-se</p>	<p>Se recomandă substituirea sintagmei „principiul stabilității raporturilor juridice” cu noțiunea de „principiul securității juridice”, întrucât conținutul normativ al alineatului descrie elemente specifice securității juridice în sens larg – claritatea, previzibilitatea și stabilitatea cadrului normativ.</p>

	<p>recunoscută oricărei persoane de a evolua într-un mediu juridic sigur, evitându-se modificările permanente ale normelor juridice, asigurându-se, astfel, stabilitatea relațiilor sociale reglementate juridic.</p>	<p>modificările permanente ale normelor juridice, asigurându-se, astfel, stabilitatea relațiilor sociale reglementate juridic.</p>	
	<p>Articolul 10. Configurația politică a Parlamentului și reprezentarea proporțională ...(2) În scopul realizării programelor preelectorale ale partidelor și blocurilor electorale, prevenirii traseismului politic parlamentar, nu se admite modificarea configurației politice a Parlamentului pe durata mandatului acestuia. ...</p> <p>Articolul 21. Schimbări în structura fracțiunilor parlamentare ... (3) Trecerea dintr-o fracțiune parlamentară în alta, precum și crearea de noi fracțiuni parlamentare ale unor partide care nu au obținut mandate în Parlament în urma alegerilor sunt interzise.</p>	<p>Recomandăm excluderea aliniatului (2) al art. 10 din proiect</p> <p>Recomandăm excluderea aliniatului (3) al art. 21 din proiect</p>	<p>Se recomandă excluderea art. 10 alin. (2) și art. 21 alin. (3) din proiectul Codului, întrucât aceste prevederi instituie restricții incompatibile cu cadrul constituțional și standardele europene privind mandatul parlamentar.</p> <p>În primul rând, prevederile analizate contravin art. 68 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, care consacră principiul mandatului reprezentativ și stabilește expres că orice mandat imperativ este nul. În interpretarea constantă a Curții Constituționale, mandatul deputatului este liber și independent, fiind exercitat în interesul întregului popor, fără a putea fi supus unor constrângeri juridice de natură politică, inclusiv obligației de a rămâne afiliat unei anumite fracțiuni sau configurații politice.</p> <p>Art. 10 alin. (2) interzice modificarea configurației politice a Parlamentului pe durata mandatului, iar art. 21 alin. (3) interzice trecerea deputaților dintr-o fracțiune parlamentară în alta și crearea de noi fracțiuni. Prin efectul lor cumulat, aceste norme limitează în mod direct libertatea deputaților de a-și exercita mandatul și echivalează, în esență, cu o formă de mandat imperativ indirect.</p> <p>În al doilea rând, standardele europene sunt în același sens. Comisia de la Veneția a statuat în mod constant că sancționarea</p>

			<p>deputaților pentru schimbarea apartenenței politice contravine principiului mandatului liber. Astfel, în Raportul privind mandatul imperativ (CDL-AD(2009)027), Comisia subliniază că pierderea mandatului ca urmare a „crossing the floor” este incompatibilă cu principiile democrației reprezentative. De asemenea, în „Guidelines on Political Party Regulation” (2020), se reafirmă că mandatul aparține deputatului și nu partidului, iar excluderea din partid sau grup parlamentar nu poate atrage pierderea mandatului.</p> <p>În al treilea rând, jurisprudența CtEDO, în special în contextul art. 3 Protocolul nr. 1 (dreptul la alegeri libere), protejează caracterul efectiv al mandatului parlamentar și libertatea de exercitare a acestuia. În cauza Paunović și Milivojević c. Serbiei, Curtea a statuat că dreptul la alegeri libere, garantat de art. 3 Protocolul nr. 1, include nu doar dreptul de a fi ales, ci și dreptul de a-ți exercita mandatul de parlamentar în mod efectiv (par. 58). În analiza sa, Curtea a reținut că mandatul parlamentar aparține deputatului în mod individual și nu partidului politic pe lista căruia a fost ales (par. 63). Această constatare are o importanță fundamentală, întrucât exclude orice mecanism prin care partidul ar putea controla sau determina menținerea ori încetarea mandatului parlamentar. Curtea a subliniat, de asemenea, că orice ingerință în exercitarea mandatului trebuie să respecte cerințele de legalitate și proporționalitate și să nu afecteze esența dreptului (par. 60). În speță, acceptarea unei demisii care nu reflecta voința reală a deputatului a fost considerată o ingerință care a lipsit dreptul de efectivitate și a condus la încălcarea Convenției (par. 66). Prin urmare, din această jurisprudență rezultă un principiu clar: orice mecanism</p>
--	--	--	--

			<p>juridic sau normativ care permite partidului politic să controleze mandatul parlamentar sau care limitează libertatea deputatului de a-și exercita mandatul – inclusiv prin constrângeri indirecte, precum împiedicarea modificării apartenenței politice – este incompatibil cu standardele Convenției.</p> <p>În al patrulea rând, norma analizată este afectată de o deficiență gravă de claritate juridică, întrucât utilizează noțiunea de „traseism politic” fără a o defini sau a o circumscrie juridic. Termenul nu este consacrat în legislația națională, fiind unul de natură politică și doctrinară. În lipsa unei definiții legale: nu este clar ce comportamente sunt interzise; nu pot fi determinate limitele aplicării normei; și se creează riscul unor interpretări arbitrare.</p> <p>În al cincilea rând, interdicția privind crearea de fracțiuni parlamentare ale unor partide care nu au obținut mandate în urma alegerilor este problematică din perspectiva logicii juridice și a funcționării Parlamentului, întrucât ignoră faptul că fracțiunile sunt structuri interne, rezultate din voința deputaților, și nu simple reflectări mecanice ale rezultatelor electorale.</p>
	<p>Articolul 12. Sediul Parlamentului ... (4) În cazul învestirii în funcție a Președintelui Republicii Moldova, sesiunea specială se desfășoară în locul determinat de Președintele Republicii Moldova nou-ales.</p>	<p>(4) În cazul învestirii în funcție a Președintelui Republicii Moldova, sesiunea specială se desfășoară în locul determinat de Președintele Republicii Moldova nou-ales.</p>	<p>Se recomandă corelarea dispozițiilor art. 12 alin. (4) și art. 139 alin. (2), întrucât acestea reglementează diferit competența privind stabilirea locului desfășurării ceremoniei de învestire a Președintelui Republicii Moldova.</p> <p>În forma actuală, art. 12 alin. (4) prevede că sesiunea specială se desfășoară în locul determinat de Președintele Republicii Moldova nou-ales, în timp ce art. 139 alin. (2) stabilește că locul ceremoniei este stabilit de Parlament, luându-se în considerare solicitarea Președintelui nou-ales.</p>

			<p>Aceste prevederi sunt contradictorii și creează incertitudine juridică privind autoritatea competentă să stabilească locul ceremoniei de investitură.</p> <p>Considerăm că soluția prevăzută la art. 139 alin. (2) este mai echilibrată din punct de vedere instituțional, întrucât: ceremonia de investire are caracter constituțional și parlamentar; Parlamentul este autoritatea care organizează sesiunea solemnă; opinia Președintelui nou-ales este, totodată, luată în considerare. Prin urmare, pentru asigurarea coerenței interne a Codului și evitarea paralelismului normativ, se recomandă excluderea art. 12 alin. (4).</p>
	<p>Articolul 18. Depunerea jurământului (4) Refuzul depunerii jurământului duce la încetarea mandatului.</p>	<p>Recomandăm excluderea alineatului (4) sau, subsidiar, revizuirea acestuia prin instituirea unor garanții procedurale clare și proporționale pentru situația refuzului de a depune jurământul.</p>	<p>Considerăm că, în forma propusă, norma ridică dubii serioase de neconstituționalitate, întrucât art. 69 din Constituție prevede că deputații intră în exercițiul mandatului sub condiția validării, iar validarea mandatului se efectuează de către Curtea Constituțională. Prin urmare, la momentul depunerii jurământului, mandatul deputatului este deja validat și produce efecte juridice.</p> <p>În același timp, temeiurile de încetare a mandatului de deputat sunt prevăzute exhaustiv la art. 69 alin. (2) din Constituție, iar printre acestea nu se regăsește refuzul depunerii jurământului. Introducerea unui nou temei de încetare a mandatului prin lege organică contravine principiului supremației Constituției și depășește cadrul constituțional existent.</p> <p>În aceste condiții, depunerea jurământului ar trebui tratată ca un element de natură solemnă și procedurală, și nu ca un temei autonom de încetare a acestuia. Mai mult, formularea instituie o sancțiune automată („duce la încetarea mandatului”), fără a defini noțiunea de refuz (lipsa unui termen pentru depunerea jurământului; lipsa delimitării între refuz expres, refuz tacit sau</p>

			imposibilitate obiectivă) Subsidiar, dacă se consideră necesară reglementarea consecințelor refuzului, se recomandă instituirea unor măsuri proporționale, tranzitorii, precum suspendarea temporară a exercitării unor drepturi parlamentare până la depunerea jurământului, și nu încetarea mandatului.
	<p>Articolul 28. Majoritatea parlamentară</p> <p>... (3) Acordul de constituire și funcționare a alianței/coaliției conține: a) principiile activității; b) componența nominală și conducerea; c) procedura adoptării deciziilor; d) condițiile încetării existenței alianței/coaliției.</p>	<p>(3) Acordul de constituire și funcționare a alianței/coaliției conține: a) principiile activității; b) componența nominală și conducerea; c) procedura adoptării deciziilor; d) condițiile încetării existenței alianței/coaliției. <u>e) obiectivele și prioritățile comune ale alianței/coaliției;</u> <u>f) mecanismele de coordonare și soluționare a divergențelor;</u> <u>g) procedura modificării acordului;</u></p>	<p>În forma actuală, conținutul acordului de constituire și funcționare a alianței/coaliției parlamentare este formulat într-o manieră excesiv de generală, ceea ce poate afecta transparența și previzibilitatea activității majorității parlamentare.</p> <p>Având în vedere rolul determinant al alianțelor/coalițiilor parlamentare în procesul legislativ și în formarea majorităților parlamentare, inclusiv formării Guvernului, considerăm că reglementarea trebuie să prevadă un nivel mai ridicat de claritate și responsabilitate politică.</p> <p>În acest sens, completarea conținutului minim obligatoriu al acordului este necesară pentru: consolidarea transparenței activității parlamentare; creșterea responsabilității publice a alianțelor/coalițiilor; sporirea previzibilității procesului decizional parlamentar; dar și prevenirea blocajelor și a incertitudinilor privind funcționarea alianței/coaliției.</p>
	<p>Articolul 30. Drepturile opoziției parlamentare</p> <p>(2) Pentru prima ședință în plen din fiecare a șasea săptămână a sesiunii parlamentare, Biroul permanent întocmește proiectul ordinii de zi incluzând subiectele propuse de fracțiunile parlamentare din opoziție,</p>	<p>Articolul 30. Drepturile opoziției parlamentare</p> <p>(2) Pentru prima ședință în plen din fiecare a șasea săptămână a sesiunii parlamentare, <u>se stabilește ziua opoziției, iar</u> Biroul permanent întocmește proiectul ordinii de zi <u>incluzând exclusiv</u> subiectele propuse</p>	<p>Completările propuse au drept scop clarificarea și operaționalizarea instituției „zilei opoziției”, în contextul în care reglementarea actuală este vagă și nu oferă garanții suficiente pentru exercitarea efectivă a drepturilor opoziției parlamentare.</p> <p>În primul rând, propunerea introduce o definiție normativă clară a „zilei opoziției” și stabilește expres caracterul exclusiv al agendei acestei ședințe, eliminând ambiguitățile existente privind posibilitatea includerii altor subiecte de către majoritatea</p>

<p>de către deputații independenți sau neafiliați din opoziție</p>	<p>de fracțiunile parlamentare din opoziție, de către deputații independenți sau neafiliați din opoziție</p> <p><u>(3) Ședința plenară din ziua opoziției este prezidată de unul dintre vicepreședinții Parlamentului desemnat din rândul opoziției.</u></p> <p><u>(4) Pe agenda ședinței plenare a Parlamentului din ziua opoziției nu pot figura motiune de cenzură, sau audierea Primului-ministru sau a membrilor Guvernului.</u></p> <p><u>(5) Dacă de ziua opoziției ședința Parlamentului nu a fost deliberativă din lipsă de cvorum sau în cazul în care nu este prezentat avizul Guvernului, atunci când acesta este obligatoriu potrivit legii, subiectele respective de pe agendă se transferă pentru următoarea ședință deliberativă a Parlamentului.</u></p>	<p>parlamentară. Această precizare este esențială pentru a garanta caracterul efectiv, și nu pur formal, al acestui mecanism.</p> <p>În al doilea rând, desemnarea unui vicepreședinte al Parlamentului din partea opoziției pentru prezidarea ședinței contribuie la echilibrul instituțional și la consolidarea rolului opoziției în procesul parlamentar, oferind garanții suplimentare de imparțialitate și de exercitare efectivă a drepturilor procedurale.</p> <p>În al treilea rând, reglementarea explicită a limitărilor privind tipurile de subiecte care pot fi incluse pe agenda acestei ședințe este necesară pentru a preveni deturnarea scopului „zilei opoziției”, menținând accentul pe inițiativele legislative și dezbaterile promovate de opoziție. Totodată, introducerea unei excepții în cazul solicitării exprese din partea opoziției asigură flexibilitatea necesară.</p> <p>În al patrulea rând, introducerea mecanismului de reportare automată a subiectelor în cazul lipsei cvorumului sau a avizului Guvernului reprezintă o garanție procedurală esențială împotriva blocajelor sau abuzurilor, inclusiv a situațiilor în care majoritatea parlamentară ar putea împiedica desfășurarea efectivă a ședinței prin neparticipare. Această soluție contribuie la asigurarea caracterului efectiv al drepturilor opoziției.</p>
<p>Articolul 55. Persoanele care pot asista la ședințele plenare ale Parlamentului</p> <p>(1) La ședințele publice ale plenului Parlamentului pot asista reprezentanții misiunilor diplomatice, avocații poporului, reprezentanții</p>	<p>Articolul 55. Persoanele care pot asista la ședințele plenare ale Parlamentului</p> <p>(1) La ședințele publice ale plenului Parlamentului pot asista reprezentanții misiunilor diplomatice, avocații poporului, reprezentanții autorităților administrației publice centrale și locale,</p>	<p>Se propune completarea alin. (1) în vederea uniformizării terminologice și a asigurării coerenței interne a reglementării, având în vedere că art. 9 și alin. (5) al aceluiași articol prevăd deja accesul reprezentanților mass-media și al persoanelor interesate la ședințele Parlamentului.</p>

<p>autorităților administrației publice centrale și locale, precum și alte persoane, în limita locurilor disponibile, în condițiile stabilite de Biroul permanent.</p>	<p><u>reprezentanții mass-media</u> precum și alte persoane <u>interesate</u>, în limita locurilor disponibile, în condițiile stabilite de Biroul permanent</p>	<p>În forma actuală, alin. (1) omite aceste categorii, ceea ce creează o necorelare evidentă între dispozițiile aceluiași act normativ, putând genera interpretări restrictive sau aplicare neuniformă.</p>
<p>Articolul 31. Alegerea Președintelui Parlamentului Articolul 33. Procedura de alegere a Președintelui Parlamentului</p>	<p>Se recomandă includerea prevederilor:</p> <p><u>În cazul în care Președintele Parlamentului nu este ales în termen de 30 de zile de la constituirea legală a Parlamentului, ședințele plenare ale Parlamentului sunt prezidate temporar de către cel mai în vârstă deputat.</u></p> <p><u>Până la alegerea Președintelui Parlamentului, deputatul care prezidează temporar ședințele plenare exercită exclusiv atribuțiile necesare pentru asigurarea funcționării curente a Parlamentului și nu poate exercita atribuții care implică reprezentarea politică a Parlamentului sau adoptarea unor decizii discreționare privind organizarea activității parlamentare.</u></p> <p><u>Parlamentul este obligat să includă pe ordinea de zi a fiecărei ședințe plenare subiectul privind alegerea Președintelui</u></p>	<p>Proiectul omite să reglementeze situația în care Parlamentul nu reușește alegerea Președintelui Parlamentului într-un termen rezonabil de la constituire. Lipsa unui mecanism de depășire a unui asemenea impas instituțional poate genera blocaje funcționale și poate afecta grav continuitatea activității autorității legislative.</p> <p>În forma actuală, norma nu stabilește:</p> <ul style="list-style-type: none"> • consecințele imposibilității alegerii Președintelui Parlamentului; • mecanismele temporare de exercitare a atribuțiilor aferente funcției; • obligația reluării procedurii de alegere; • limitele competențelor unei conduceri interimare. <p>Această omisiune este problematică având în vedere rolul esențial al Președintelui Parlamentului în organizarea și desfășurarea activității plenului și a organelor de lucru ale Parlamentului.</p> <p>În vederea prevenirii blocajelor instituționale, considerăm necesară reglementarea expresă a unei proceduri interimare aplicabile în cazul în care Președintele Parlamentului nu poate fi ales într-un anumit termen de la constituirea Parlamentului (de exemplu, 30 de zile).</p> <p>În acest sens, pot fi avute în vedere mai multe opțiuni:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. prezidarea ședințelor de către cel mai în vârstă deputat;

		<p><u>Parlamentului, până la alegerea acestuia în condițiile prezentului Cod.</u></p>	<p>2. prezidarea ședințelor de către deputatul cu cea mai mare experiență parlamentară;</p> <p>Totodată, pentru a evita utilizarea excesivă a mecanismului interimar și perpetuarea situației de blocaj, considerăm necesar ca:</p> <ul style="list-style-type: none"> - competențele președintelui ședinței să fie limitate exclusiv la asigurarea funcționării curente a Parlamentului; - Parlamentul să fie obligat să includă pe ordinea de zi a fiecărei ședințe plenare reluarea procedurii de alegere a Președintelui Parlamentului până la alegerea acestuia. <p>O asemenea reglementare ar contribui la asigurarea continuității funcționării Parlamentului, la reducerea riscului de blocaj instituțional și la consolidarea previzibilității procedurilor parlamentare.</p>
	<p>Articolul 42. Constituirea și componența comisiilor permanente ale Parlamentului</p> <p>... (7) Comisiile permanente se aleg, de regulă, pe întreaga durată a legislaturii.</p> <p>(7) Comisiile permanente sunt în drept să constituie subcomisii, desemnându-le atribuțiile, componența și conducerea. Președintele comisiei permanente informează Parlamentul cu privire la formarea subcomisiei.</p>	<p>... (7) <u>Membrii comisiilor permanente se aleg, de regulă, pe întreaga durată a legislaturii. Modificarea componenței nominale a comisiilor permanente poate avea loc în cazurile prevăzute de prezentul Cod, cu respectarea principiului reprezentării proporționale a fracțiunilor parlamentare.</u></p> <p>(8) Comisiile permanente sunt în drept să constituie subcomisii, desemnându-le atribuțiile, componența și conducerea. Președintele comisiei permanente informează Parlamentul cu privire la formarea subcomisiei.</p> <p>(9)...</p>	<p>Articolul conține două alineate numerotate cu cifra „7”, fapt ce urmează a fi corectat pentru asigurarea coerenței și clarității structurii actului normativ.</p> <p>Totodată, formularea actuală: „<i>Comisiile permanente se aleg, de regulă, pe întreaga durată a legislaturii</i>” este imprecisă și ambiguă.</p> <p>În primul rând, din punct de vedere tehnic și conceptual, accentul trebuie pus pe membrii comisiilor permanente, și nu pe comisiile în sine, întrucât comisiile permanente reprezintă structuri instituționale permanente ale Parlamentului, iar ceea ce poate varia pe parcursul legislaturii este componența lor nominală.</p> <p>În al doilea rând, sintagma „de regulă” este lipsită de claritate în absența reglementării exprese a excepțiilor aplicabile. Norma nu indică situațiile în care poate interveni modificarea componenței</p>

			<p>comisiilor, ceea ce poate genera interpretări neuniforme sau practici discreționare.</p> <p>Prin urmare, se recomandă reformularea alineatului prin raportare la membrii comisiilor permanente; reglementarea expresă a posibilității modificării componenței acestora în cazurile prevăzute de Cod; menținerea obligației respectării principiului reprezentării proporționale a fracțiunilor parlamentare.</p>
	<p>Articolul 53. Ședințele închise ale Parlamentului</p> <p>(6) În cadrul ședinței închise, votul se exprimă prin ridicare de mâini</p>	<p>(6) În cadrul ședinței închise, votul se exprimă prin ridicare de mâini</p>	<p>Se recomandă excluderea prevederii potrivit căreia, în cadrul ședințelor închise, votul se exprimă prin ridicare de mâini sau, subsidiar, justificarea expresă a necesității derogării de la procedura obișnuită de vot aplicabilă ședințelor plene ale Parlamentului.</p> <p>În forma actuală, norma instituie o derogare de la regulile generale privind exercitarea votului, fără a explica rațiunea acesteia. Considerăm că simplul caracter nepublic al ședinței nu justifică, prin el însuși, modificarea modalității de vot, în lipsa unor argumente obiective legate de securitate, confidențialitate sau funcționalitatea procedurii parlamentare.</p> <p>În lipsa unei justificări clare, prevederea afectează coerența și previzibilitatea procedurilor parlamentare și creează ambiguitate privind caracterul obligatoriu al acestei modalități de vot.</p>
	<p>Articolul 57. Întocmirea ordinii de zi</p> <p>(3) Biroul permanent întocmește proiectul ordinii de zi cel târziu în ziua premergătoare ședinței pentru care se aprobă, cu excepțiile prevăzute de prezentul cod.</p>	<p><u>(3) Biroul permanent întocmește și distribuie proiectul ordinii de zi cu cel puțin 3 zile lucrătoare înaintea ședinței pentru care aceasta se aprobă, cu excepțiile prevăzute de prezentul Cod.</u></p>	<p>Se recomandă revizuirea termenului prevăzut la art. 57 alin. (3) și stabilirea unui termen minim de cel puțin 3 zile lucrătoare pentru întocmirea și distribuirea proiectului ordinii de zi.</p> <p>În forma actuală, termenul de „cel târziu în ziua premergătoare ședinței” este insuficient pentru asigurarea unei pregătiri</p>

			<p>adecvate a deputaților și a fracțiunilor parlamentare pentru dezbaterile în comisii, fracțiuni și în plenul Parlamentului.</p> <p>Un termen atât de redus afectează calitatea procesului deliberativ și limitează posibilitatea examinării efective a subiectelor incluse pe ordinea de zi, în special în cazul proiectelor complexe sau voluminoase.</p> <p>Stabilirea unui termen minim de 3 zile lucrătoare ar contribui la sporirea previzibilității activității parlamentare, la consolidarea transparenței procesului decizional și la asigurarea unei participări parlamentare efective și informate.</p>
--	--	--	---

	<p>Articolul 67. Înaintarea proiectului de act normativ</p> <p>Proiectul de act normativ se prezintă în limba română, în original, pe suport de hârtie și în variantă electronică</p>	<p><u>2) Proiectul de act normativ trebuie să aibă un obiect principal de reglementare, determinat în mod clar, și să respecte principiul unității de materie.</u></p> <p><u>(3) Modificările propuse asupra unuiu sau mai multor acte normative trebuie să aibă o legătură directă cu obiectul principal de reglementare al proiectului și să fie necesare pentru realizarea scopului urmărit de acesta.</u></p> <p><u>(4) Modificările care nu îndeplinesc condițiile prevăzute la alin. (3) nu pot fi incluse în proiect și se promovează prin proiecte separate.</u></p> <p><u>(5) Cerința privind unitatea de materie se aplică în mod corespunzător și amendamentelor depuse în cadrul procedurii parlamentare. Amendamentele care nu au legătură directă cu obiectul principal de reglementare al proiectului nu pot fi acceptate de comisia permanentă sesizată în fond și se promovează prin proiecte separate.</u></p>	<p>Se recomandă completarea art. 67 cu prevederi suplimentare privind respectarea principiului unității de materie și a coerenței procesului de legiferare.</p> <p>În forma actuală, articolul reglementează exclusiv condițiile de formă privind prezentarea proiectului de act normativ, fără a institui cerințe minime referitoare la coerența și unitatea obiectului de reglementare al proiectului. O asemenea abordare este insuficientă și nu corespunde principiilor activității de legiferare consacrate de Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, în special principiului coerenței și sistematizării legislației.</p> <p>Lipsa unor reguli clare privind unitatea de materie creează premise pentru includerea, în cadrul aceluiași proiect, a unor modificări fără legătură directă cu obiectul principal al reglementării. Această practică afectează transparența și previzibilitatea procesului legislativ și poate conduce la eludarea procedurii ordinare de consultare și examinare a inițiativelor legislative.</p> <p>Totodată, absența unor limite aplicabile amendamentelor parlamentare permite introducerea unor modificări substanțiale și autonome în cadrul unor proiecte deja înregistrate, fără respectarea exigențelor procedurale aplicabile unui nou proiect de act normativ.</p> <p>În acest context, considerăm necesară: consacrarea expresă a principiului unității de materie; limitarea modificărilor la obiectul principal al proiectului; instituirea unui mecanism procedural de verificare a respectării acestei cerințe; extinderea regulii și asupra amendamentelor formulate în procedura parlamentară.</p>
--	--	--	---

	<p>Articolul 79. Ședințele comisiei permanente</p> <p>(4) Orice deputat al unei comisii permanente are dreptul să participe/să asiste la lucrările altor comisii fără drept de vot.</p>	<p>Articolul 80. Ședințele comisiei permanente</p> <p>(4) Orice deputat al unei comisii permanente are dreptul să participe/să asiste la lucrările altor comisii fără drept de vot.</p> <p>(5) <u>Ședințele comisiei permanente sunt publice, iar înregistrarea video a acestora este plasată pe internet în cel mult 2 zile lucrătoare.</u></p>	<p>Recomandăm completarea articolului în cauză cu un aliniat nou, în sensul reglementării exprese a faptului că, ședințele comisiilor permanente sunt publice, înregistrate video, iar înregistrările acestora trebuie să fie publicate pe internet în termen de 2 zile. Această prevedere va contribui la responsabilizarea membrilor comisiilor și va spori nivelul de transparență a activității decizionale a deputaților. Mai mult, în societatea modernă, cetățenii trebuie să aibă posibilitatea să urmărească liber mersul examinării oricărei legislative inițiative.</p>
	<p>Articolul 91. Sinteza amendamentelor, propunerilor și a obiecțiilor la proiectul actului normativ</p> <p>(2) Sinteza va indica în mod separat acceptarea, acceptarea parțială, sau respingerea motivată de către comisie a amendamentelor admise și/sau respinse din partea deputaților, fracțiunilor parlamentare, a propunerilor și a obiecțiilor din partea Direcției generale juridice, Guvernului și altor autorități competente, precum și a celor care au fost obținute pe parcursul consultărilor publice</p>	<p>2) Sinteza va indica în mod separat acceptarea, acceptarea parțială sau respingerea motivată de către comisie a amendamentelor admise și/sau respinse din partea deputaților, fracțiunilor parlamentare, a propunerilor și a obiecțiilor din partea Direcției generale juridice, Guvernului, <u>Centrului Național Anticorupție</u>, și altor autorități competente, precum și a celor care au fost obținute pe parcursul consultărilor publice.</p> <p>(3) <u>Sinteza amendamentelor, propunerilor și a obiecțiilor, precum și expertizele, avizele și alte acte aferente proiectului de act normativ se publică, în format de date deschise, pe pagina web oficială a Parlamentului, concomitent cu</u></p>	<p>Se recomandă completarea art. 91 în vederea consolidării transparenței procesului legislativ și a sporirii trasabilității deciziilor adoptate în cadrul examinării proiectelor de acte normative.</p> <p>În primul rând, includerea expresă a Centrului Național Anticorupție printre autoritățile ale căror avize și obiecții trebuie reflectate distinct în sinteză este justificată de rolul instituțional al acestei autorități în procesul de expertizare anticorupție a proiectelor de acte normative. În practică, expertizele anticorupție pot conține constatări esențiale privind riscurile de corupție, lacunele de reglementare sau formulările susceptibile de abuz, iar omiterea expresă a CNA poate diminua vizibilitatea și relevanța acestor constatări în procesul parlamentar.</p> <p>În al doilea rând, reglementarea actuală nu instituie obligația publicării sintezei amendamentelor, expertizelor și avizelor aferente proiectelor de acte normative. Lipsa unei asemenea obligații afectează transparența procesului decizional și reduce posibilitatea societății civile, mass-mediei și altor actori interesați de a urmări modul în care au fost examinate și</p>

		<p><u>inclusiunea proiectului pe ordinea de zi pentru examinare.</u></p>	<p>valorificate propunerile și obiecțiile formulate în cadrul procedurii legislative.</p> <p>Totodată, publicarea în format de date deschise este conformă principiilor transparenței și reutilizării informațiilor de interes public și contribuie la dezvoltarea unor practici moderne și accesibile de guvernare deschisă..</p>
	<p>Articolul 97. Procedura luării de cuvânt în cadrul ședințelor plenare</p> <p>(1) Deputații care intenționează să ia cuvântul pe marginea subiectelor incluse în ordinea de zi se înscriu în lista vorbitorilor la președintele ședinței, în timpul prezentării de către autor a proiectului de lege. Lista vorbitorilor cuprinde subiectul și timpul solicitat, care nu poate depăși 5 minute pentru fracțiunile parlamentare și 3 minute pentru deputați.</p> <p>Articolul 98. Declarațiile deputaților</p> <p>(3) Frațiunilor parlamentare li se acordă până la 7 minute pentru fiecare declarație, iar deputaților – până la 5 minute.</p>	<p>Articolul 97. Procedura luării de cuvânt în cadrul ședințelor plenare</p> <p>(1) Deputații care intenționează să ia cuvântul pe marginea subiectelor incluse în ordinea de zi se înscriu în lista vorbitorilor la președintele ședinței, în timpul prezentării de către autor a proiectului de lege. Lista vorbitorilor cuprinde subiectul și timpul solicitat, care nu poate depăși 5 minute pentru fracțiunile parlamentare și 3 minute pentru deputați.</p> <p>Articolul 98. Declarațiile deputaților</p> <p><u>(3) Frațiunilor parlamentare și deputaților li se acordă până la 7 minute pentru fiecare declarație.</u></p>	<p>Se recomandă uniformizarea timpului acordat pentru luările de cuvânt și declarațiile în plen ale fracțiunilor parlamentare și ale deputaților.</p> <p>În forma actuală, art. 97 alin. (1) și art. 98 alin. (3) instituie un regim diferențiat privind durata intervențiilor în plen, acordând fracțiunilor parlamentare un timp mai mare decât cel acordat deputaților. Considerăm că această diferențiere nu este suficient justificată prin natura mandatului parlamentar sau prin criteriile obiective și rezonabile.</p> <p>Mandatul deputatului este egal și reprezentativ, iar deputații exercită aceleași drepturi constituționale în cadrul activității parlamentare, indiferent de apartenența sau neapartenența la o fracțiune parlamentară. În aceste condiții, limitarea timpului acordat deputaților independenți sau neafiliați poate afecta posibilitatea exprimării efective a opiniilor și exercitarea deplină a mandatului parlamentar.</p> <p>Totodată, diferențierea propusă riscă să creeze un dezechilibru între drepturile procedurale ale fracțiunilor parlamentare și cele ale deputaților individuali, în special în cazul deputaților independenți sau al celor din opoziție.</p> <p>Prin urmare, se recomandă stabilirea unui timp uniform pentru intervențiile și declarațiile în plen, aplicabil tuturor deputaților și fracțiunilor parlamentare, în vederea asigurării unui cadru</p>

			echitabil și previzibil pentru exercitarea mandatului parlamentar.
	<p>Articolul 104. Pregătirea proiectului de lege pentru lectura a doua</p> <p>(9) Dezbaterile proiectului de lege în lectura a doua are loc, de regulă, în cel mult 60 de zile de la data aprobării în primă lectură. În cazul proiectelor de acte normative complexe, acest termen poate fi extins până la 90 de zile.</p>	<p>După alin. (9), se completează cu un nou alineat cu următorul cuprins:</p> <p><u>„(10) În cazul depășirii termenului prevăzut la alin. (9), comisia permanentă sesizată în fond informează Biroul permanent asupra motivelor întârzierii și prezintă un nou termen estimativ pentru finalizarea raportului. Informația privind depășirea termenului și motivele acesteia se publică pe pagina web oficială a Parlamentului.”</u></p>	<p>Proiectul nu prevede consecințe juridice sau mecanisme procedurale aplicabile în cazul nerespectării termenelor prevăzute la alin. (9) pentru examinarea proiectului de lege în lectura a doua.</p> <p>În lipsa unor asemenea reglementări, termenul stabilit riscă să aibă un caracter pur declarativ, fără garanții efective privind respectarea acestuia. Totodată, absența unor mecanisme de responsabilizare poate conduce la tergiversarea examinării proiectelor de acte normative și la afectarea previzibilității procesului legislativ.</p> <p>În acest context, considerăm necesară instituirea obligației comisiei sesizate în fond de a informa Biroul permanent asupra cauzelor întârzierii și de a indica un nou termen estimativ pentru finalizarea raportului. De asemenea, publicarea acestor informații pe pagina web oficială a Parlamentului ar contribui la sporirea transparenței și responsabilității procedurale în cadrul procesului legislativ.</p> <p>Modificarea propusă menține echilibrul între autonomia parlamentară și necesitatea asigurării unui proces legislativ previzibil, transparent și eficient, fără a institui sancțiuni excesiv de rigide sau disproporționate</p>
	<p>Articolul 105. Pregătirea proiectului de lege pentru lectura a doua</p>	<p>Articolul 105. Pregătirea proiectului de lege pentru lectura a doua</p>	<p>Completarea propusă vine să sublinieze efectele neînaintării amendamentelor în termenul stabilit. Scopul acesteia este să elimine posibilele abuzuri din partea membrilor comisiilor permanente sesizate în fond de a deroga nejustificat și sistematic de la regula generală privind neexaminarea amendamentelor</p>

<p>(3) Amendamentele înaintate după expirarea termenului-limită stabilit la alin. (2) nu sunt examinate, cu excepția cazurilor în care comisia permanentă sesizată în fond decide altfel.</p>	<p>(3) Amendamentele înaintate după expirarea termenului-limită stabilit la alin. (2) nu sunt examinate, cu excepția cazurilor în care comisia permanentă sesizată în fond decide altfel <u>pot fi examinate doar dacă examinarea este susținută de 2/3 din membrii comisiei.</u></p> <p>(4) <u>Amendamentele care modifică conceptual proiectul de lege pot fi acceptate doar dacă sunt supuse în prealabil consultărilor publice.</u></p>	<p>înaintate peste termenul stabilit. Totodată, completarea impune condiții adiționale pentru admiterea spre examinare a amendamentelor înaintate peste termen. Acest fapt va contribui la disciplinarea deputaților și o mai mare previzibilitate a procesului legislativ.</p> <p>Recomandarea are drept scop de a stabili regula ca, orice amendament al deputaților înaintat între lecturi, care modifică substanțial fondul proiectului de lege adoptat în prima lectură, să fie supus consulturilor publice. În document de politici publice CRJM „Cum facem procesul decizional în Parlamentul Republicii Moldova mai transparent?” au fost oferite exemple din trecut când anumite proiectele de legi importante au fost modificate substanțial prin amendamentele deputaților înaintate între lecturi, ceea ce au făcut inutile și lipsite de sens consultările publice efectuate anterior. Considerăm o astfel de practică ca fiind vicioasă și contrară principiului transparenței în procesul decizional. Chiar dacă forul legislativ va considera de cuviința modificarea esenței unui proiect legislativ adoptat în prima lectură, aceste modificări considerăm stringent important de a fi consultate cu societatea. În caz contrar, orice consultare publică efectuată interior își pierde din semnificație și devine o formalitate fără sens.</p>
<p>Articolul 117. Modalitatea de votare</p> <p>(4) Votul secret se exprimă prin buletine de vot. Votul este secret dacă Constituția Republicii Moldova stipulează astfel sau în cazul în care vizează interesele securității</p>	<p>Articolul 117. Modalitatea de votare</p> <p>(4) Votul secret se exprimă prin buletine de vot. Votul este secret dacă Constituția Republicii Moldova stipulează astfel sau în cazul în care vizează interesele securității naționale,</p>	<p>Propunem excluderea posibilității votării pe proiecte de acte normative, sau alte subiecte, decât cele prevăzute de Constituție, prin vot secret. O astfel de reglementare nu-și găsește locul într-o societate deschisă și transparentă. Principiile democrației consacră transparența în procesul decizional. Societatea și alegătorii trebuie să cunoască despre opțiunile de votare ale aleșilor săi.</p>

	<p>naționale, integritatea teritorială, bunăstarea economică a țării, ordinea publică, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și a infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției, precum și în cazul în care Parlamentul, la propunerea unei fracțiuni parlamentare, decide astfel.</p> <p>(6) Rezultatele votării în ansamblu asupra proiectelor de acte normative se anexează la stenograma ședinței plenare și se plasează pe pagina web oficială a Parlamentului, dacă Parlamentul nu decide altfel.</p>	<p>integritatea teritorială, bunăstarea economică a țării, ordinea publică, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și a infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției, precum și în cazul în care Parlamentul, la propunerea unei fracțiuni parlamentare, decide astfel.</p> <p><u>Votul secret nu se aplică la adoptarea proiectelor de acte legislative sau a motiunilor de cenzură.</u></p> <p>(6) Rezultatele votării în ansamblu asupra proiectelor de acte normative se anexează la stenograma ședinței plenare și se plasează pe pagina web oficială a Parlamentului, dacă Parlamentul nu decide altfel, <u>cu excepția cazurilor votării secrete.</u> <u>Rezultate votării publicate trebuie să conțină numele deputaților participanți la votare și opțiunile de vot ale acestora.</u></p>	<p>Reglementările din versiunea actuală a normei sunt extrem de largi și permissive. Prin prisma acestora, legislativul ar putea decide de a parcurge la procedura de vot secret în foarte multe cazuri, substituind astfel regula cu o excepție, ceea ce va duce inevitabil la abuz și va diminua drastic din transparența decizională a forului legislativ. Votarea pe proiecte de legi și hotărâri trebuie să fie obligatorie în mod deschis și transparent. Deciziile votate de deputați au un impact major asupra societății, respectiv, cetățenii trebuie să cunoască cine din deputați au susținut, sau nu, orice decizie luată de forul legislativ.</p> <p>Propunem completarea aliniatului (6), în vederea stabilirii obligativității publicării rezultatelor votării pe proiecte de acte normative, cu indicarea expresă a numelor deputaților participanți la vot și opțiunile de votare ale acestora. Acest fapt este în spiritul transparenței și deschiderii autorităților publice față de cetățeni. Activitatea fiecărui ales al poporului trebuie să fie la suprafață și publică. Societatea trebuie să cunoască în ce mod deputații au votat pe marginea oricărui subiect. Astfel, va fi asigurată transparența veritabilă în activitate.</p>
--	--	---	---

	<p>Articolul 120. Votul prin mijloace electronice</p> <p>(1) Exercițarea dreptului de vot prin mijloace electronice se efectuează prin intermediul unei cartele atribuite fiecărui deputat, care se utilizează la locul de muncă repartizat în sala de ședințe plenare.</p> <p>(6) Dacă se constată imposibilitatea utilizării mijloacelor electronice, președintele ședinței propune desfășurarea procedurii de vot prin ridicare de mâini.</p>	<p>Articolul 120. Votul prin mijloace electronice</p> <p>(1) Exercițarea dreptului de vot <u>se efectuează</u> prin mijloace electronice <u>se efectuează</u>, prin intermediul unei cartele atribuite fiecărui deputat, care se utilizează la locul de muncă repartizat în sala de ședințe plenare.</p> <p>(6) Dacă se constată imposibilitatea utilizării mijloacelor electronice, președintele ședinței propune desfășurarea procedurii de vot prin ridicare de mâini. <u>Ca excepție, dacă utilizarea mijloacelor electronice este imposibilă, iar adoptarea actului normativ nu suferă amânare, președintele ședinței poate propune desfășurarea procedurii de vot prin ridicare de mâini. În celelalte cazuri, procedura de vot urmează a fi amânată până la remedierea deficiențelor tehnice care au făcut imposibilă votarea prin mijloace electronice.</u></p>	<p>Recomandările formulate vin să instituie regula clară – principala modalitate de votare în plenul Parlamentului este votul prin mijloace electronice. Considerăm important acest fapt, or, astfel se conferă o transparență autentică procesului de legiferare. Votul prin mijloacele electronice permite ușor identificarea deputaților care au participat la votare, numărul acestora, și opțiunile lor de vot. Folosirea mijloacelor electronice pentru votare diminuează considerabil din posibilitatea admiterii erorilor în procesul de numărare a voturilor. Mai mult, acest fapt contribuie la responsabilizarea deputaților și asumarea deciziilor luate, precum și asigură transparența în procesul decizional. În esență, se reglementează juridic o practică care deja este prezentă în cadrul Parlamentului.</p>
	<p>Articolul 157. Dispoziții generale (3) Ordonanțele pot fi emise pentru o perioadă concretă de timp și într-un</p>	<p>(3) Ordonanțele pot fi emise într-o perioadă concretă de timp și într-un domeniu concret, stabilit expres în legea de abilitare.</p>	<p>Se recomandă substituirea cuvântului „pentru” cu sintagma „într-o”, în vederea asigurării conformității terminologice cu art. 106² din Constituție și a clarității normei.</p>

<p>domeniu concret, stabilit expres în legea de abilitare</p>		<p>În forma actuală, formularea: „<i>ordonanțele pot fi emise pentru o perioadă concretă de timp</i>” poate crea impresia că norma se referă la durata de aplicare sau de valabilitate a ordonanțelor. Or, potrivit art. 106² alin. (2) din Constituție, legea de abilitare trebuie să stabilească perioada în interiorul căreia Guvernul poate exercita competența delegată de emitere a ordonanțelor. Prin urmare, limitarea constituțională vizează intervalul temporal al exercitării delegării legislative și nu durata efectelor juridice ale ordonanțelor.</p> <p>În acest sens, formularea: „ordonanțele pot fi emise într-o perioadă concretă de timp” - reflectă mai exact sensul normei constituționale și contribuie la claritatea și precizia reglementării.</p>
<p>Articolul 171. Colaborarea Parlamentului cu autoritățile publice din domeniul justiției</p> <p>(1) În vederea asigurării principiilor statului de drept și a supremației legii, Parlamentul colaborează cu Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor în exercitarea prerogativelor constituționale. (2) Parlamentul consultă opinia autorității publice din domeniul justiției în cazul în care proiectul de act normativ admis spre examinare în Parlament o vizează direct. (3) Parlamentul nu poate interveni în activitatea funcțională de îndeplinire a justiției și/sau a anchetei efectuate de</p>	<p><u>Articolul 171. Colaborarea Parlamentului cu Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor</u></p> <p><u>1) Parlamentul colaborează cu Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor în limitele competențelor prevăzute de Constituție și de legile speciale, cu respectarea independenței autorității judecătorești și a independenței și imparțialității procurorilor.</u></p> <p><u>(2) În cazul proiectelor de acte normative care vizează direct organizarea, funcționarea, competențele, bugetul sau statutul membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, Consiliului Superior al Procurorilor, judecătorilor ori</u></p>	<p>Prevederile art. 171 sunt formulate excesiv de general și pot genera interpretări extensive privind raporturile dintre Parlament și autoritățile din domeniul justiției, cu riscul afectării principiului separării puterilor în stat și al independenței autorității judecătorești și a procurorilor.</p> <p>În primul rând, titlul articolului face referire generică la „autoritățile publice din domeniul justiției”, însă conținutul acestuia reglementează exclusiv raporturile cu Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor. Această lipsă de coerență terminologică poate crea incertitudine privind sfera autorităților vizate de normă.</p> <p>În al doilea rând, alin. (1) nu delimitează suficient cadrul și limitele colaborării instituționale. Considerăm necesară raportarea expresă la competențele prevăzute de Constituție și de legile speciale, precum și la obligația respectării independenței autorității judecătorești și a independenței și imparțialității procurorilor.</p> <p>În al treilea rând, formularea de la alin. (2), potrivit căreia Parlamentul consultă opinia autorității publice „în cazul în care proiectul o vizează direct”, este vagă și poate genera aplicare</p>

<p>autoritățile publice din domeniul justiției. (4) Autoritățile publice din domeniul justiției prezintă anual Parlamentului, conform legislației în vigoare, raportul privind funcționarea justiției și asigurarea supremației legii. (5) Parlamentul, în condițiile prezentului cod, poate solicita și alte rapoarte și informații care țin de domeniul justiției. (6) Parlamentul, la propunerea comisiei de profil, ia act de rapoartele autorităților publice din domeniul justiției și propune măsuri de remediere, după caz, de perfecționare a legislației în vigoare.</p>	<p><u>procurorilor, Parlamentul solicită opinia autorității vizate.</u></p> <p><u>(3) Parlamentul nu poate solicita informații și nu poate formula recomandări care privesc cauze aflate pe rolul instanțelor judecătorești, proceduri penale în curs, proceduri disciplinare pendinte, deliberări interne, voturi exprimate sau soluții adoptate în proceduri individuale privind cariera, evaluarea ori răspunderea disciplinară.</u></p> <p><u>(4) Consiliul Superior al Magistraturii prezintă Parlamentului raportul anual în condițiile Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii.</u></p> <p><u>(5) Consiliul Superior al Procurorilor publică raportul anual de activitate în condițiile Legii cu privire la Procuratură. Prezentarea acestuia Parlamentului poate avea loc numai în cazurile și limitele prevăzute de legea specială.</u></p> <p><u>(6) Parlamentul poate solicita Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Superior al Procurorilor informații cu caracter general, statistic sau normativ, necesare exercitării atribuțiilor legislative și de control parlamentar, cu respectarea independenței acestora și a regimului informațiilor cu acces limitat.</u></p>	<p>neuniformă. Norma ar trebui să identifice mai clar domeniile în care consultarea este obligatorie, precum organizarea, funcționarea, competențele, bugetul sau statutul judecătorilor, procurorilor și organelor de autoadministrare.</p> <p>În al patrulea rând, alin. (3) utilizează o terminologie insuficient de precisă („activitatea funcțională de înfăptuire a justiției și/sau a anchetei”), fără a delimita concret tipurile de ingerințe inadmisibile. Considerăm necesară o formulare mai clară, care să includă expres interdicția solicitării de informații sau formulării de recomandări privind cauze pendinte, deliberări interne, voturi exprimate sau proceduri individuale privind cariera, evaluarea ori răspunderea disciplinară.</p> <p>În al cincilea rând, alin. (4) depășește cadrul stabilit prin legile speciale. Legea nr. 947/1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii prevede prezentarea raportului anual privind organizarea și funcționarea instanțelor judecătorești, în timp ce Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură nu stabilește obligația Consiliului Superior al Procurorilor de a prezenta un raport Parlamentului, ci Adunării Generale a Procurorilor. În plus, raportul CSP nu este menționat nici la art. 211 din proiect, ceea ce afectează coerența internă a reglementării.</p> <p>În al șaselea rând, alin. (5) acordă Parlamentului un drept formulat excesiv de larg de a solicita „alte rapoarte și informații”, fără delimitarea obiectului, scopului sau limitelor acestor solicitări. O asemenea formulare poate crea premise pentru solicitări excesive sau ingerințe incompatibile cu independența funcțională a autorităților din domeniul justiției.</p> <p>În acest context, considerăm necesară reformularea integrală a articolului, în vederea delimitării clare a mecanismelor de colaborare instituțională și a garanțiilor privind respectarea independenței justiției.</p>
--	---	--

		<u>(7) Parlamentul, la propunerea comisiei de profil, ia act de rapoartele autorităților din domeniul justiției și poate propune măsuri de perfecționare a cadrului normativ.</u>	
	<p>Articolul 175. Recepționarea și examinarea propunerilor societății civile</p> <p>...(8) Termenul de prezentare a recomandărilor este de 10 zile lucrătoare de la data publicării proiectului de act normativ pe site-ul web oficial al Parlamentului, în cazul în care comisia permanentă nu stabilește un alt termen rezonabil. În caz de necesitate a urgentării sau prioritizării procedurii de examinare a proiectelor de acte normative, se stabilește un alt termen, dar nu mai mic de 3 zile lucrătoare, pentru prezentarea recomandărilor de către părțile interesate</p>	<p><u>(8) Termenul de prezentare a recomandărilor este de cel puțin 10 zile lucrătoare de la data publicării proiectului de act normativ pe site-ul web oficial al Parlamentului, în conformitate cu legislația privind transparența în procesul decizional. Reducerea acestui termen poate avea loc numai în cazuri excepționale, motivate expres și făcute publice.</u></p>	<p>Se recomandă revizuirea alin. (8) pentru asigurarea conformității cu Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, care stabilește un termen minim de cel puțin 10 zile lucrătoare pentru prezentarea recomandărilor asupra proiectelor de decizii.</p> <p>În forma actuală, proiectul permite reducerea termenului până la 3 zile lucrătoare, fără delimitarea clară a situațiilor excepționale și fără instituirea unor garanții suficiente de transparență și motivare.</p> <p>O asemenea derogare poate afecta participarea efectivă a societății civile și calitatea procesului consultativ, în special în cazul proiectelor complexe sau cu impact major.</p> <p>Prin urmare, considerăm necesară alinierea normei la cadrul general privind transparența decizională și limitarea posibilității reducerii termenului doar la situații excepționale, motivate expres și făcute publice</p>
	<p>Articolul 176. Transparența cooperării dintre Parlament și societatea civilă</p> <p>În scopul informării plenare și proactive a societății civile cu privire la activitatea Parlamentului, Secretariatul Parlamentului asigură</p>	<p>Articolul 176. Transparența cooperării dintre Parlament și societatea civilă</p> <p><u>(1) Parlamentul asigură informarea și implicarea efectivă a organizațiilor societății civile și a altor părți interesate în procesul legislativ, prin aducerea la cunoștință publică, prin intermediul tuturor mijloacelor disponibile, a</u></p>	<p>Se recomandă revizuirea art. 176 în vederea consolidării transparenței procesului legislativ și a participării efective a societății civile.</p> <p>În forma actuală, norma se limitează preponderent la obligația publicării informațiilor pe pagina web oficială a Parlamentului. Considerăm că această abordare este insuficientă pentru asigurarea unei informări proactive și efective a societății civile, întrucât simpla publicare pasivă a informațiilor nu garantează că</p>

	<p>publicarea pe site-ul web oficial al Parlamentului a informațiilor publice privind activitatea Parlamentului, inclusiv propunerile sau proiectele de acte normative și actele 83 aferente proiectelor, organizarea consultărilor publice, agenda parlamentară, actele adoptate de organele de lucru ale Parlamentului și alte informații relevante..</p>	<p><u>anunțului privind inițierea elaborării sau examinării proiectului de act normativ, a anunțului privind organizarea consultărilor publice și a materialelor aferente acestuia, cu cel puțin 10 zile lucrătoare înainte de definitivarea proiectului.</u> <u>(2) Secretariatul Parlamentului și comisiile permanente asigură transmiterea informațiilor privind consultările publice, proiectele de acte normative și materialele aferente către organizațiile societății civile și alte părți interesate, inclusiv prin mijloace electronice de comunicare, în condițiile legii.</u> <u>(3) Actele normative adoptate și materialele aferente acestora, inclusiv procesele-verbale ale consultărilor publice, avizele, expertizele, nota informativă, recomandările recepționate și sinteza obiecțiilor și recomandărilor, se publică de către Secretariatul Parlamentului pe pagina web oficială a Parlamentului în format deschis și reutilizabil și pot fi aduse la cunoștință publică și prin alte modalități prevăzute de lege.</u></p>	<p>părțile interesate vor lua cunoștință în timp util despre proiectele și consultările organizate. Totodată, proiectul nu reglementează obligația Secretariatului Parlamentului și a comisiilor permanente de a comunica activ și sistematic informațiile relevante către organizațiile societății civile și alte părți interesate.</p> <p>În acest context, considerăm necesară: instituirea obligației de informare proactivă prin utilizarea tuturor mijloacelor disponibile de comunicare; reglementarea expresă a transmiterii informațiilor și materialelor aferente consultărilor publice; și asigurarea publicării documentelor relevante în format deschis și reutilizabil.</p> <p>Aceste completări ar contribui la sporirea transparenței, accesibilității și participării publice în procesul legislativ și ar alinia reglementarea la principiile guvernării deschise și ale transparenței decizionale.</p>
	<p>Articolul 208. Organizarea audierilor în comisiile permanente (2) Anunțul public cu privire la locul, data, ora și subiectul supus dezbaterii</p>	<p>2) Anunțul public cu privire la locul, data, ora și subiectul supus dezbaterii se dă publicității și se publică pe site-ul web oficial al Parlamentului cu cel puțin</p>	<p>Deși art. 70 alin. (1) din proiect stabilește regula generală potrivit căreia termenele prevăzute de Cod se calculează în zile lucrătoare, considerăm necesară precizarea expresă a acestui aspect și la art. 208 alin. (2), în vederea asigurării clarității și previzibilității normei.</p>

<p>se dă publicității și se publică pe site-ul web oficial al Parlamentului cu cel puțin 7 zile înainte de data desfășurării audierii. În circumstanțe excepționale, audierile publice de supraveghere și audierile de anchetă pot avea loc cu un preaviz mai mic de 7 zile dacă comisia decide astfel.</p>	<p>7 zile lucrătoare înainte de data desfășurării audierii.</p>	<p>În forma actuală, utilizarea sintagmei „cu cel puțin 7 zile înainte” poate genera interpretări neuniforme, în special în contextul organizării audierilor publice și al participării societății civile. Având în vedere importanța transparenței și a participării efective în cadrul procesului parlamentar, considerăm oportună indicarea expresă a faptului că termenul se calculează în zile lucrătoare.</p>
<p>Articolul 218. Termenul unei anchete și raportul comisiei de anchetă (1) Activitatea unei comisii de anchetă se finalizează în termenele prevăzute de hotărârea de instituire sau după întocmirea raportului asupra anchetei derulate și prezentarea în plenul Parlamentului. Dacă la expirarea termenului stabilit comisia nu a prezentat un raport Parlamentului și nu solicită prelungirea termenului, cazul se consideră clasat.</p>	<p><u>1) Activitatea comisiei de anchetă se finalizează prin întocmirea raportului asupra anchetei derulate și prezentarea acestuia în plenul Parlamentului, în termenul prevăzut de hotărârea de instituire sau în termenul prelungit de Parlament.</u> <u>(1¹) În cazul în care comisia de anchetă nu poate finaliza ancheta în termenul stabilit, aceasta prezintă Parlamentului un raport intermediar privind stadiul anchetei și motivele nefinalizării acesteia și poate solicita prelungirea termenului de activitate.</u> <u>(1²) Raportul comisiei de anchetă se publică pe pagina web oficială a Parlamentului, cu respectarea regimului informațiilor cu acces limitat.</u></p>	<p>Se recomandă revizuirea alin. (1) al art. 218, întrucât formularea actuală, potrivit căreia cazul „se consideră clasat” în lipsa prezentării raportului și a solicitării prelungirii termenului, este incompatibilă cu finalitatea și rolul unei comisii de anchetă parlamentară.</p> <p>Finalitatea activității unei comisii de anchetă trebuie să se materializeze prin prezentarea unui raport care să reflecte constatările efectuate, rezultatele anchetei sau, după caz, lipsa identificării unor încălcări ori deficiențe, precum și eventualele recomandări formulate. Prin natura sa, ancheta parlamentară reprezintă un instrument de control parlamentar exercitat în interes public, iar rezultatele acesteia trebuie aduse la cunoștința Parlamentului și a societății.</p> <p>Clasarea automată a cazului prin simpla expirare a termenului, fără prezentarea unui raport, poate afecta transparența și credibilitatea mecanismului de control parlamentar și poate crea premise pentru evitarea finalizării efective a anchetei.</p> <p>Prin urmare, considerăm necesară reglementarea expresă a obligației comisiei de anchetă de a finaliza activitatea prin întocmirea și prezentarea unui raport Parlamentului, inclusiv în situațiile în care nu sunt constatate încălcări sau nu sunt identificate măsuri suplimentare necesare.</p>

		<p><u>Articolul X. Procedura de urgență</u></p> <p><u>(1) Examinarea proiectelor de acte normative în procedură de urgență este permisă numai în cazuri excepționale și temeinic motivate, când amânarea examinării poate prejudicia grav interesul public.</u></p> <p><u>(2) Solicitarea examinării în procedură de urgență se formulează în scris, se motivează și se publică pe pagina web oficială a Parlamentului împreună cu proiectul și materialele aferente.</u></p> <p><u>(3) Procedura de urgență se aprobă de Parlament, la propunerea Biroului permanent sau a comisiei sesizate în fond.</u></p> <p><u>(4) Procedura de urgență nu poate exclude avizele obligatorii, expertiza anticorupție, expertiza juridică sau alte expertize prevăzute de lege, ci poate justifica doar reducerea proporțională a unor termene procedurale.</u></p>	<p>Se recomandă completarea proiectului Codului (la secțiunea a 3-a) cu prevederi distincte și mai clare privind examinarea proiectelor de acte normative în procedură de urgență. În lipsa unor reguli clare, procedura urgentă poate fi utilizată pentru eludarea garanțiilor ordinare ale procesului legislativ, inclusiv consultările publice, avizele obligatorii, expertizele și examinarea efectivă în comisiile permanente.</p> <p>Procedura de urgență trebuie să rămână o excepție justificată de circumstanțe obiective, nu un instrument discreționar aflat la îndemâna majorității parlamentare. Prin urmare, este necesară instituirea obligației de motivare scrisă și publică, indicarea consecințelor concrete ale neexaminării proiectului în termen restrâns, aprobarea expresă a aplicării procedurii urgente și menținerea garanțiilor esențiale privind transparența și calitatea procesului legislativ.</p>
--	--	--	---